

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 23. septembra 1857.

Gospodarske skušnje.

(Pravda, kateri panjovi so naj bolji,) še ni dognana, od kar nekteri Dzierzonovih panjevprehvaliti ne morejo. Modre besede govori o tem časnik štajarske kmetijske družbe rekoč:

Pervo za srečno čelarstvo je, da imajo čebele dovelj spomladanske, poletne in jesenske paše; po tem bodo močne na rojih in na medu.

Naj bolje pašo spomladi imajo čebele na rudeči resi, verbi, jelši, leski, bodečem in kresnem grozdjiči, na sadnem drevju, senožetih in travnikih, ogeršici, bivcu, — poleti pa na ternji, maku, lipi, detelji, siriški svilni (židni) rastlini, turški detelji, vinski terti, šeticah, razedi, na gojzdnem drevju, posebno na smreki in hoji; v jeseni imajo čebele spet po gojzdnih in planinah naj bolje pašo, in na polji na ajdi. — V takih krajih, kjer je v bližnjih gojzdnih in planinah dovelj goriomenjenih drevés in rastlin, in tam kjer obilo ajde sejejo, se gotovo čebele naj bolj obnašajo, in čelariji, kateri znajo z čbelami prav v caker iti, jo bodo tudi večidel dobro opravili.

Kjer je tedaj za čebele paše, in če še čbelorejec čbelicam k bolji beri po svoji moči pomaga, in jim nasadi ali zaseje taci drevés ali rastlin, na katerih dobé koj spomladi in čez poletje dovelj bere, takrat se mu bodo, naj jih ima v slamnatih, ali lesénih, kakoršne naši čelariji špogajo, ali v kakoršnih koli drugih panjovih, tudi gotovo bogato obnesle, ko se panjovi, kateri so na spodnjem Štajarskem, Krajskem in Koroškem v navadi, širji ali ožji narediti dajo, v katerih se tudi lahko premakljive letvice (lašte) za satovje napravijo, kar bi znalo ravno tako koristno biti in toliko dobička donášati kakor Dzierzonovi panjovi.

(Gnojenje vinogradov.) Vinogradniki gnojijo svoje nograđe večidel s hlevnim ali živinskim gnojem, ker morebiti drugega nimajo ali pa boljega za nograđe rabiti ne vejo. To gnojenje tudi naš vinogradnik, rajni fajmojster v Šent Vidu nad Ipavo, gospod Matija Vertovec v svoji „Vinoreji“ na 94 strani priporoča in pravi, da brez živinskega gnoja, bi zlo malo, slabega, revnega in pustega vina pridelovali. Kakor kokoš ne bo obilo jaje brez žita nesla, tudi nograđi nemorejo dobrih letin dajati brez gnoja, in da gré tedaj tudi nograškim tertam, in sicer z vsakoverstnim gnojem, pa kar je prav gnojiti; le skerbeti je treba, da se nograđi po vsih ukih vinoreje obdelujejo. Gotovo je, da se zemlji moč in rodovitnost poverne, če se ji tisto nazaj dá, kar se ji je vzelo. Zato je gnojenje z razsekanim rožjem ali tersjem, kakor skušeni vinorejci terdijo, za nograđe naj bolje. Od omenjenega gnojenja nam g. Wagner v Heseškem letopisu kmetijstva št. 14 te le skušnje naznanja: Ako se terti z rožjem gnojí, bo rodovitna perst okoli nje zrahljana, bolj černa in gorkeja; vinska kaplja zadobi po njem prijeten duh.

Nekoliko iz zgodovine iznajdb sploh.

(Konec.)

XIV.

Gasilnice so bile že Grekom znane. Netilne in izvotljene zerkala je že stari Arhimed rabil. Očala (špegle) so bile najdene v 13., perspektivi in sestavljeni drobno-gledi (mikroškopi) pa v 16. stoletji. Te orodja, zlasti perspektivi, se štejejo med najvažnejše iznajdbe. Za koliko iznajdb na obnèbji in za koliko koristnih rab v navadnem življenji se imamo njim zahvaliti! S temi za učenosti in umetnosti tako koristnimi iznajdbami se vjemajo v 17. stoletji iznajdeni zrakomeri (barometri) in gorkomeri (termometri.)

Poslednje leta 18. stoletja sta Francoza Montgolfier in Charlier balone iznašla. Nihče bi ne bil pred mislil, da zamorejo ljudje tudi po višavah se iz kraja v druge kraje podajati. Posebne važnosti pa je po Amerikanu Franklinu iznajdeni bliskovod. Koliko tolažbe imamo po njem v hudih vreménih! Skoraj o tistem času je Italian Volta s svojimi, po njem imenovanimi steberci mnogoterim ukom fizike in kemije pot nadelal. Obé učenosti, združene, ste v tolikterih ozérih k izobraženju in omiki ljudi pripomogle. Spopolnile ste že davno mnoge umetnosti navadnega življenja, obertnijstva, kmetijstva in zdravilstva. Da bi skoraj čas prišel, ko bodo Slovenci Vertovcovo kemijo pridno prebéráli in v svoj prid obračali.

XV.

Z računstvom so se že iztočni narodi pečali, posebno Kaldejci in Egipčani. Zlasti so iméli Kaldejci perve zvezdoslovce, kateriso tudi perve sončne ure narejali. Se vé, da so iznajdbe poslednjih stolétij zvezdoslovje kakor matematika sploh na stopnjo povzdignile, na kateri današnje dni stoji. Ne moremo se zderžati in izreči, da je naš slavni roják Vega matematiki zeló na noge pomagal. Kako krasne vspéhe, ne lé za zvezdoznanstvo, ampak tudi za omiko sploh, ima znajdba tedanjega ozvezdja po Slovanu Koperniku, kterege ime bo na véke živélo. In kako vážno je bilo za zvezdoslovje, da je slavni Heršel nove planete na obnèbji najdel, katerih še vsako leto več in več na nebu izpazujejo! Kar so gréški modrijani, n. pr. Pitagor, Platon, Talét, Evklid, Arhimed in več družih za matematiko storili, še veljá v naših časih in ne bo prešlo do konca svetá. Zlasti pa so od 15. stoletja Angleži, Nemci, Francozi in Italjani — Slovani so se od nekđaj radi zatajevali! — za té znanosti si zelene vence pletli, pa dostikrat tudi silne boje z vražami prestati iméli, ktére tudi še današnje dni tù in tam v duhu puhle podpornike imajo.

Indi, Egipčani in Gréki so poznali že mnogoverstno orodje za muziko, s kterimi so sebe in svoje bližnje razveseljevali. Egipčani in Kaldejci so rabili zlasti trobila, posavne, rogove. Ti so tudi že z malarijo se pečali; pa še le Gréki so spravili to umetnost na višjo stopnjo popolnosti. Kako visoko so pa v tej umetnosti pozneje drugi narodi, namreč Italiani, Španijoli, Nemci, Francozi, Nizozemci prišli, to razkladati, bi mogli več bukev pisati.